

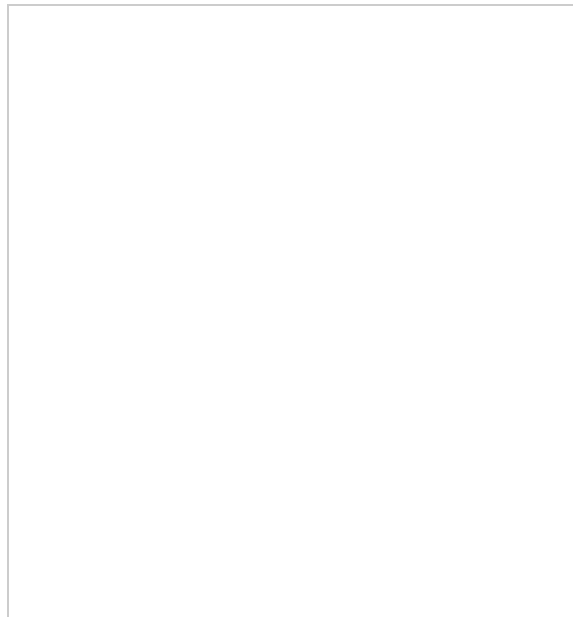
Egyházi férfiak baráti hangú levelei Kádár Jánosnak ^[1]

„szeretném kifejezni a hálámat azért a bizalomért, amelyet ismételtelen megtapasztalhattam abban a tényben, hogy az országgyűlési képviselői és tanácsadói megbízásokra a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága javasolt és érdemesített. Arra törekszem, hogy hűséggel és munkával viszonzhassam ezt a bizalmat. Kérem, engedje meg, hogy hitem szerint kifejezve magam elmondhassam: egyházam közösségével együtt hálás vagyok azért az önzetlen embert szerető és tiszta erkölcsiségű vezetésért, amellyel Isten a párt munkájában és az Ön életművében megajándékozta az országot.”

Dokumentumválogatásunkban néhány olyan levelet közlünk, amelyek keletkezési körülményei esetlegesek, különösebb kapcsolat nincs köztük, azonban az 1956 után közvetlenül kezdődő korszak bizonyos egyházpolitikai aspektusait önmagukban is jellemzik. E levelek kivétel nélkül pozitív hangnemben, vagy netán kérő szándékkal íródtak a már a hatalom csúcsán álló Kádár Jánoshoz. Van köztük egyszerű római katolikus káplán mély odaadással megírt levele, de többnyire vezetők protestáns (református) egyházfők kérelmező-, tájékoztató- vagy éppen üdvözlő levelei. E odaadó hangvételű írásművek az egyébként egyházellenesnek joggal tartott hatalmi berendezkedés másik oldalára világítanak rá: néhány egyházi személynek a lojalitásnál is tovább menő, már-már szervilis alkalmazkodási mentalitására.

Az első levelet Bereczky Albert református püspök írta 1958 októberében. Nem a maga érdekében - barátját, nászurát, akivel közösek az unokáik - Tildy Zoltán volt miniszterelnököt, majd köztársasági elnököt kívánta a börtönből kiszabadítani. Ismeretes, Tildy 1956 októberében a Nagy Imre-kormányban államminiszteri pozíciót vállalt. A forradalom leverése után a bíróság a Nagy Imre-perben hat év börtönbüntetésre ítélte az akkor már 68 éves Tildy. Bereczky a 70. életév közeledtével elérkezettnek látta az időt, hogy Kádár Jánosnál kérelmezze a már beteges és a rabkórházban lévő Tildy szabadon bocsátását. Indokai szerint Tildy soha nem akadályozta őt (Bereczkyt) a „szocialista Magyarország építő munkájának támogatásában”. Kiemelte a két világháború közötti és a német megszállás alatt folytatott „életveszélyes küzdelmet”, majd a háború utáni tevékenységét, a „tisztá szándékú, becsületes törekvést”. (Példaként a szovjet-magyar együttműködési és barátságai szerződés Tildy általi aláírását említette.)

A levélre a beérkezés helyén - ceruzával! - Kádár a „Szigorúan bizalmas!” megjegyzést írta rá, és piros tollal alá is húzta. Ezen kívül a levelet Münnich Ferencel, Marosán Györggyel és Biszku Bélával is láttamoztatta. (Igy, ebben a sorrendben.)

**Bereczky Albert, a Dunamelléki Református Egyházkerület püspökének
annesztiakérelme Tildy Zoltán, a Nagy Imre kormány államminisztere érdekében.
Mellette Kádár János hátrító levele.**

Jelzet: MOL M-KS 288. f. 47. cs. 720. ó. e. – 1958. október 29.

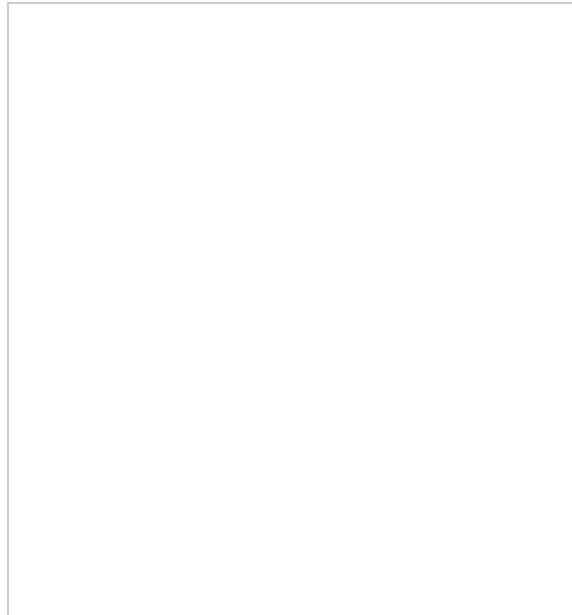
Kádár válasza egyszerre tartalmaz szigorú és engedékenységet. Véleménye szerint még nincs itt az ideje, hogy Tildy Zoltánnal - „vagy hasonló súlyú cselekményt elkövető személyekkel” - szemben az állam kegyelmet gyakorolhasson. A levél második felében viszont megengedővé, engedékennyé válik a hangneme. A remélt enyhítés „belátható időn belül” meg fog történni és Tildy „őszintének látszó megbánó magatartása” miatt azok között lesz, „akiknél a megfelelő időpontban mérlegelni fogják igazságügyi hatóságaink a kegyelem alkalmazását”. A szavak egyértelműek: a büntető ököl és a simogató tenyér párhuzamos használatával sakkban is tartja, de kecsegteti is a váratlanul jelentkező kérelmezőt. Elvágja a további próbálkozások lehetőségét, de fenntartja a reményeit a kedvező megoldásra. Ebben is kimutatható a különbség az 1948 és 1956 közötti, Rákosi-korszaknak nevezett időszak hatalmi mechanizmusaitól. (Tildy 1959 áprilisában engedték ki a börtönből, korára az egészségre való hivatkozással függesztették fel a büntetés letöltését. 1961. augusztusban hunyt el.)

A további három dokumentumcsoport jellegében és tematikájában eltér az első forrástól. Először a szintén Bereczky püspöktől származót mutatjuk be, ami nem sokkal fentebb elemzett levele megírása után keletkezett. A legfontosabb az ominózus melléklet: a X. Püspöki jelentés című nyomtatott kiadvány, amely Bereczky hivatalos püspöki beszámolóját tartalmazza. (Bereczky 1958-ban, betegségére hivatkozva, bejelentette visszavonulását.) A püspöki beszámolóban - vélhetően Kádár által - piros színű ceruzával megjelölt részét mutatjuk be. E részek rejtek magukban a református egyház vezetőjének nem is annyira burkolt állásfoglalását az új rendszerrel kapcsolatban. Lényege, hogy miután a püspöki jelentés leszögezi, hogy az egyház nem a világból való és „küldője” mást akar, mint amit a világgal, a folytatás már teljességgel a világi dolgokról szól. A református püspök leszögezi, hogy „igenis itt élünk és itt akarunk szolgálni, szeretjük a népünket és népünkben önmagunkat, megértjük sorsát és terheit”. (A Bibliára hivatkozva hátrítja el a „külföldi atyafiak” számon kérő szavait, amiért elmaradt az egyház prófétai szava a „mostani világ bűnei ellen”). Másutt egyértelműen kijelenti, hogy „szabadságunk van elismerni és hálás örömmel szolgálni a Magyar Népköztársaságot, amelynek alkotmányára esküt is tettünk s az esküt jó lelkiismerettel tartjuk most is szívünkben elkötelező erőnek. [...] Szabad volt fölismerni népünk életének szocialista átalakulásában a segíteni és szolgálni való jó munkaterületet. Ahogy éveken át mondtuk, most is változatlanul vállaljuk a közösségi élet magasabbrendűségébe vetett meggyőződésünket, és szívesen szolgálunk ebben ennek gyakorlati megvalósulásában: falu és város, mezőgazdaság, ipar és kereskedelem szocialista átalakulásában.” Az igazsághoz hozzátartozik, hogy mindezen állásfoglaláshoz a püspök azt is hozzátette, hogy: „Nem titkoljuk és nincs is okunk titkolni - hiszen

nálunk is sokkal erőteljesebben vallották meg az államhatalom képviselői -, hogy úgy szeretjük ezt az új életformát, hogy nem szeretjük benne a hibákat, a rossz módszereket, az igazságtalanságokat. De, amikor ezt nyugodt szívvel kimondjuk, csak az egészen rossz hallású emberek vélnék valami ellentétet fölfedezni. Nincs ilyen ellentét. A hibák elítélése csak akkor jó és csak annak szabad, aki magát az átalakuló életet szereti és szolgálja."

Jellemző az a rész is, amelyben a szerző az állam és a református egyház közötti kényszeregyezmény tízéves évfordulóját ünnepli: „újlág hangsúlyozom, milyen nagy áldásnak tartom a tízéves egyezményt, milyen őszintén nagyra becsülöm azokat az erőfeszítéseket és eredményeket, amiket kormányzatunk kifejtett és elért, valamint mennyire szívügyemnek tartom - aminek létrejöttében volt valami részem - az »egyezményes lelkületet«, vagyis egyházunk és a kormányt képviselő Egyháziügyi Hivatal közötti egészséges jó viszonyt. Ennek ápolása ezután is egyházunk minden felelős tényezőjének komoly felelőssége marad."

Kádár Bereczkynek szóló válaszelevele csupán két mondat: megköszöni a jelentés megküldését és kifejezi jókívánságait. Esetleges elégedettségének nem adott jelet.

**Bereczky Albert, a Dunamelléki Református Egyházkerület püspökének utolsó püspöki jelentése.
Mellette Kádár János köszönő levele.**

Jelet: MOL M-KS 288. f. 47. cs. 720. 6. e. - 1958. december 19.

A harmadik levélváltás a következő évből, 1959-ből való. Békéscsaba római katolikus káplánjának levele „tömény dicshimnusz”, és megírására alkalmas Kádár János augusztus 20-ai győri beszéde szolgáltató. A káplán ezzel kapcsolatban szuperlatívuszokban méltatta az MSZMP első titkárának (és nem főtitkárának, ahogy a káplán szólította) retorikai képességeit, egyben államvezetési kvalitásait. A maga tevékenységére rátérve adta Kádár Jánosnak tudtul, hogy milyen politikai szervezetekben „vitte előre” „hazánk szocialista építő munkáját”. Hozzátette: „Ezért semmiféle kitüntetést, különös megbecsülést nem kívánok, hiszen amit én, mint pap adhatok, olyan csekélység például pl. egy bányász vagy egy gyári munkás építő munkája mellett, hogy szinte eltörlőd, és említésre sem méltó. De mégis az érzélem és a szív világában eljegyeztem magam a dolgozó nép ÁLLAMÁVAL [kiemelés az eredetiben - K. Cs.], mely értünk, mindnyájunkért van, s mely általunk fejlődik, szépül és virul.” Nem felejtette el megemlíteni, hogy az alkotmányról („ALKOTMÁNY”) ő is megemlékezett szentmisei szentbeszédében. Végeredményben nem kívánt semmilyen problémájára orvoslást, nem kért, igényelt semmit, csupán a gratulációit fejezte ki. Levelét nagy betűkkel gépírt, a Szovjetuniót, Hruscsovot, a „békétábrót”, stb. dicsőítő mondatokkal zárta le. Kádár e levélre is rendkívüli lakonikussággal válaszolt: szintén csak köszönetet mondott és minden jót kívánt.

[Kádár János Győrben, 1959. augusztus 20. \(képgaléria\)](#) ^[2]

**Csabai Béla, békéscsabai római katolikus káplán hűségnyilatkozattal felérő gratulációja
Kádár János 1959. augusztus 21-én, a rádióban közvetített győri beszédéhez.
Mellette Kádár János köszönő levele.**

Jelzet: MOL M–KS 288. f. 47. cs. 725. ó. e. – 1959. augusztus 22.

A negyedik levél ismét egy református egyházi vezető, Bartha Tibor Tiszántúli egyházkerületi püspök üdvözlőlevele. Köszönését fejezte ki, hogy az új parlament megválasztásakor a képviselőnek „érdemesítették”. (Bartha 1958-tól tevékenykedett országgyűlési képviselőként is, 1967-ig csak a Hazafias Népfront Hajdú-Bihar megyei listájáról került be a törvényhozásba. 1967 márciusában a megye egyik egyéni választókerületében juttatták mandátumhoz.) Levelének másik fele oly mértékben tanúskodik az odaadó buzgalomról, hogy ismét érdemes szó szerint idézni: „Kérem, engedje meg, hogy hitem szerint kifejezve magam elmondhassam: egyházam közösségével együtt hálás vagyok azért az önzetlen, emberszerető és tiszta erkölcsiségű vezetésért, amellyel Isten a Párt munkájában és az Ön életművében megajándékozta az országot.” Nem meglepő módon Kádár ismét rendkívüli tömörséggel válaszolt: köszönet és jókívánságok.

**Bartha Tibor, a Tiszántúli református Egyházkerület püspökének köszönőlevele
és hűségnyilatkozata országgyűlési képviselőségéért és elnöki tanácsi tagságáért.**

Jelzet: MOL M–KS 288. f. 47. cs. 740. ó. e. – 1967. április 17.

E négy iratváltás csupán a töredékét jelenti Kádár János egyházi vezetőkkel folytatott levelezésének, s csupán azt jelzi, hogy egyes egyházi vezetők esetenként a hatalom által elvárt szervilizmuson is túllépve igyekeztek bizonyítani rendszerhűségüket, amit a pártvezető is ennek megfelelően értékelt.

A felhasznált fotók a Politikatörténeti Intézet gyűjteményében található.

Címkék:

[Kádár János](#) ^[3]

[egyház](#) ^[4]

[Tildy Zoltán](#) ^[5]

[Bartha Tibor](#) ^[6]

[Bereczky Albert](#) ^[7]

[Győr](#) ^[8]

Kiadás: 12. évfolyam (2012) 3. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/hetkoznapok/egyhazi_ferfiuk_barati_hangu_levelei_kadar_janosnak.html

Hivatkozások

- [1] https://www.archivnet.hu/hetkoznapok/egyhazi_ferfiuk_barati_hangu_levelei_kadar_janosnak.html
- [2] https://www.archivnet.hu/.../galeria_pop.php%3Fga_id%3D94
- [3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/kadar-janos>
- [4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/egyhaz>
- [5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/tildy-zoltan>
- [6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/bartha-tibor>
- [7] <https://www.archivnet.hu/cimkek/bereczky-albert>
- [8] <https://www.archivnet.hu/cimkek/gyor>